NOORD-BRABANDER.

Dicere verum
Quid vetat? HORATIUS.

NOMMER 73. 's BOSCH. DONDERDAG, 17 SEPTEMBER 1829.

Duitschland.

FRANKFORT, 11 september.

Uit Odessa wordt van den 24 augustus het volgende gemeld: «Gisteren is een koerier van de armee alhier aangekomen, die de sleutels van Adrianopel naar Petersburg overbrengt. Men verneemt door denzelven, dat de generaal *Diebitsch* twee dagen na zijnen intogt te Adrianopel verder naar Konstantinopel wilde oprukken. — Onze gewezene gouverneur, de graaf *van Pahlen*, die bestemd is om de door de Turken thans begeerde vredesonderhandelingen op te vatten, heeft zich gisteren naar Burgas ingescheept.»

— Volgens brieven uit Bucharest van den 26 augustus zou den 18 dier maand weder een hevig gevecht onder de muren van Schumla plaats gehad hebben, ten gevolge waarvan de buitenwerken der vesting door den generaal *Krassowsky* waren ingenomen. Deze zou zijne overwinning nog verder voortgezet hebben, indien hem de groot-vizier niet had laten weten, dat hij last ontvangen had om te onderhandelen, en daarover aan den generaal *Diebitsch* geschreven had. Sedert scheen te Schumla eene wapenschorsing plaats te hebben.

— Een brief uit Alexandria van den 11 julij behelst het volgende: «Sedert eenige dagen bevindt zich *Ibrahim*-pacha weder alhier. Het is te verwonderen, met welken ijver hij de regerings-aangelegenheden behartigt. *Mehmod*-ali heeft hem alles, wat het krijgswezen, het zeewezen en het binnenlandsch bestuur betreft, toevertrouwd. Het gedrag der ambtenaren wordt onderzocht; waar de minste ontrouw of nalatigheid ontdekt wordt, bestraft hij de schuldigen met gestrengheid. Het arsenaal en de marine maken inzonderheid het voorwerp der zorgen van de beide pacha's uit; zij willen daaraan meer uitgebreidheid geven. De onderkoning heeft gezegd, dat hij binnen vier jaren vijf groote linieschepen wil laten bouwen. De heer *Cerisy*, een fransche scheepstimmerman uit Toulon, die met toestemming zijner regering in dienst van den onderkoning getreden is, heeft het opzigt over het arsenaal, en de generaal *Letellier* over de zeemagt. De verzending van troepen door Syrie naar Armenie is afgesteld.»

Pruissen.

BERLIJN, 14 september.

Ten vervolge der uit Weenen ontvangene tijdingen over de bezetting van Adrianopel door de russiche armee, kunnen wij thans iets nader mededeelen, hetwelk wij langs eenen anderen weg ontvangen hebben.

«Eene depeche van den graaf *Diebitsch-Sabalkansky*, gedagteekend uit het Eski Serai (oude Serail) van Adrianopel van den 21 augustus, brengt de tijding, dat de zegevierende russische troepen daags te voren, 's morgens ten 9 ure, deze oude en beroemde stad bezet hebben. Het garnisoen van Adrianopel, uit 10,000 man geregelde troepen bestaande, legde, bij de aannadering der Russen, schoon voor hetzelve alle wegen tot den aftogt open stonden, de wapens neder, liet aan de overwinnaars 54 kanonnen, 20 vaandels, 5 paardenstaarten, het kamp, de geweren en de munitie over, en kreeg verlof, om zich naar zijne haardsteden te begeven, ten einde zich aldaar met den landbouw bezig te houden. De talrijke bevolking der stad, zoo wel mahomedaansche als christelijke, kwam met vol vertrouwen het russische leger te gemoet.

Frankrijk.

PARIJS, 14 september.

Onderscheidene fransche dagbladen zijn den 11 en 12 dezer, op het requisitoir van het officie, opgehaald als hebbende een prospectus publiek gemaakt, waarbij de inwoners van het oude Bretagne uitgenoodigd worden tot het vormen van een bondgenootschap, bestemd, om eene weigering van het betalen der belasting te stellen tegen iederen maatregel, welke de liberale partij mogt mishagen en door haar onwettig verklaard mogt worden. De *Gazette de France*, die het stuk mede geplaatst had, vergezeld van hare aanmerkingen, om de inconstitutionaliteit en het misdadige van dat verbond te bewijzen, is insgelijks aan de post opgehouden. Doch wij gelooven, zegt dit blad, dat het openbaar ministerie zich in deze omstandigheid vergist heeft, immers indien wij de slechte artikelen der dagbladen niet mogten aanhalen, hoe zouden wij die dan kunnen wederleggen; hoe zouden wij die dan kunnen bestrijden? De zending van een dagblad, verdediger der orde, zoude derhalve onmogelijk kunnen vervuld worden.

— De *Oostenrijksche Observateur* van den 5 dezer, buitengewoon aangekomen, meldt, dat de reis-effendi constantinopel verlaten heeft en naar het hoofdkwartier van den generaal *Diebitsch* vertrokken is, om over den vrede te onderhandelen.

— Laatstleden vrijdag, heeft Z. K. H. de markgraaf *Willem van Bade* met Z. M. den Koning van Engeland op het kasteel *Windsor* het middagmaal gehouden; daags voor zijn vertrek naar Londen heeft prins *Willem* het groot lint van de orde van *Guelphus*, hetwelk Zijne brittanische Majesteit hem ten bewijze zijner bijzondere achting en gehechtheid aan de vorstelijke familie van *Bade* heeft gegeven, ontvangen.

— De jaarlijksche lijkdienst voor wijlen Z. M. *Lodewijk XVIII* zal in de Kerk van *St. Dionysius*, den 16 dezer plegtig worden gezongen.

— Men blijft aanhoudend veel spreken over den gewezen minister *de Villèle*.

— Lord *Granville*, oud gezant van Engeland bij het hof van Frankrijk is door Valenciennes getrokken, om zich naar Brussel te begeven, alwaar het gerucht liep, dat de Koning van Pruissen aldaar moest aankomen, dien de engelsche dagbladen *incognito* te Parijs doen arriveren.

SCHIEDAM, 14 september.

In den nacht van zaturdag op zondag ll. heeft de bliksem alhier eene roede van eenen molen afgeslagen en dezelve verbrijzeld, gelijk mede eenig houtwerk binnen den molen, waartoe hij zich door de kap eenen weg had gebaand; terwijl hij zich vervolgens langs het ijzerdraad der bel, dat gedeeltelijk buiten den molen hangt, heeft afgeleid, tot omtrent vijf voeten boven den grond, vanwaar hij weder naar binnen is gedrongen en verdwenen, eenige steenen van den ingang des molens wegslaande. De schade, ofschoon niet van brand vergezeld, wordt ongeveer op 2000 gulden geschat.

'sHERTOGENBOSCH, 16 september.

«Door onderrigtingen, welke wij uit Holland ontvangen, vernemen wij, dat de katholijken der noordelijke provincien, thans meer dan ooit, hunnen pijnlijken toestand gevoelen, sedert dat de herhaalde klagten, hunner geloofsgenooten van het zuiden, hen uit hunne gevoelloosheid hebben opgewekt en hen over zichzelven ernstig hebben doen nadenken. Zij gevoelen de noodzakelijkheid om zich onderling te ondersteunen; ook reeds bestaat er eene verstandhouding tusschen de katholijken van het noorden en zuiden en het is met gemeen overleg, dat zij naar hetzelfde doel zullen streven, te weten, de geheele vrijheid en onafhankelijkheid van hunnen godsdienst. (*Belge.*)

— Uittreksel uit eenen brief van Brussel.

Het schijnt dat de benoemde bisschoppen van Gent, Luik en Doornik, binnen kort hunne zetels zullen vervullen, ik vermeen dat hiertoe van de zijde van het geestelijk gezag niets meer dan de plegtigheid der inwijding ontbreekt. De moeijelijkheden, welke het gouvernement naar gewoonte opperde, zijn op het punt van geheel uit den weg geruimd te zijn; men zegt dat de nieuwe bisschoppen zich in deze zaak met veel voorzigtigheid en met zoo veel gematigdheid als standvastigheid hebben gedragen; zij zijn laatstl. woensdag, op het gehoor bij den Koning toegelaten, ik weet ook dat mgr. *Ondenard*, (bisschop van Namen) de wijding moet verrigten, en kan er bijvoegen, dat, indien de gezondheid van uwen eerwaardigen prelaat hem toeliet, om zijne drie aanstaande medebroeders, ieder in zijne bisschoppelijke stad, te wijden, hij de wenschen van eene groote menigte personen, welke verlangen getuigen eener zoo eerbiedwekkende plegtigheid te zijn, zou vervullen.

(*Courrier de la Sambre.*)

— De minister van financien heeft in het midden der staten-generaal, in de zitting van 13 mei laatstleden, plegtig verklaard, dat hij geen onderscheid maakte tusschen het noorden en zuiden, tusschen de Hollanders en de Zuid-Brabanders, de protestanten en roomsch-katholijken; echter is het waarheid dat men op de bureaux van zijn ministerie tien protestantsche ambtenaren tegen éénen katholijken en twintig Hollanders tegen éénen Zuid-Nederlander telt? en is het daarenboven waarheid, dat deze laatsten de geringste posten bekleeden? (*Belge.*)

— Niet alleen in burgerlijke bedieningen hebben de Noord-Nederlanders de voorkeur, maar ook in het leger; zie hier eene opgave der hoofd-ambtenaren:

Directeur voor het personeel en militaire zaken, de generaal baron van Tengnagel . . . . Noord-Nederlander.

Directeur voor de administratie, de generaal *Reuther*. . . . . Noord-Nederlander.
Chef van den generalen staf, de generaal baron *de Rebecque*. . . . . Vreemdeling.
Directeur voor de genie, de kolonel *Hooff*. . . Noord-Nederl.r
Directeur voor de artillerie, de generaal *Trip*. »
Directeur voor de cavallerie, de generaal *Trip*. »
President van de weduwen en wezen-kas, de generaal graaf *van Limburg Stirum*. . . . »
Inspecteur-generaal van den geneeskundigen dienst, de heer *Bernard*. . . . . . . »
President van het hoog-militair geregtshof, de heer *Conrady*. . . . . »
Gouverneur van de koninklijke militaire school te Breda, de luitenant-kolonel *Gunkel*. . . »

Ziedaar, al de hoofden van beheer voor het leger bestaan uit Noord-Nederlanders, met uitzondering van éénen vreemdeling. Deze staat van zaken verdient wel de aandacht van Z. K. H. den commissaris-generaal van oorlog; werkzaam en verlangend om goed te doen, zal hij in deze ongelijkheid voorzien en voor het vervolg eene meer billijke evenredigheid in het verleenen van ambten en bedieningen bij het leger, in het oog houden.

— Men schrijft uit Engeland, van den 10 september: « Een brief van *Junius*, in der tijd gerigt aan den Koning van Engeland, hield de volgende zinsnede in: Sire, is het, *ter goeder trouw*, in uw belang en ter uwer eere in eeuwigdurende tweedragt met uw volk te leven, alleen om wezens te behouden, welke alleen een spotschrift tegen alle gouvernementen zijn? Ik daag den ernstigsten uwer kapellanen uit, om de lijst daarvan zonder lagchen te lezen.»

— De *Arnhemsche Courant* is beducht, dat, indien het monopolie van het onderwijs mogt komen op te houden, hetzelve wel in handen van pater *Roothaan* zoude kunnen gesteld worden, van wiens gezanten men dadelijk het land zal zien *overstroomen*.

Tot hoe lang toch zal zij het publiek met hersenschimmige en belagchelijke denkbeelden vervelen? en tot hoe lang zal zij hare nachtgezigten en droomerijen in de beeldtenis eener ongegronde vrees met een vuil en ondraagzaam kleed uitgedoscht, vertegenwoordigen? Heeft de redactie hare hersenen verloren? dan *o ridiculum caput!*

— Uit Parijs wordt onder dagteekening van den 11 dezer, des namiddags ten half vier ure gemeld:

«Het gerucht loopt, dat het bevel aan den engelschen gezant gegeven is, om het hof van Rusland te verlaten, als zijnde de oorlog tusschen deze beide mogendheden verklaard.»

Wij deelen deze tijding mede zoodanig als dezelve ons is overgebragt en zonder eenigen zekeren waarborg.

(*Gazette des Pays-Bas.*)

— Rusland is voornemens eene nieuwe geldleening van dertig millioen thalers tegen vier ten honderd (160 millioen franken) met de huizen *Freger* te Leipzig en *Beutham* te Frankfort, aan te gaan. Dit is reeds de derde geldleening sedert den oorlog met Turkijë.

HET GEHEIM DER BRIEVEN GESCHONDEN.

HET BESTAAN VAN EEN VERHOLEN KABINET IN DE NEDERLANDEN.

De les, welke ons ministerie in den schoot van onze tweede kamer der staten-generaal, betreffende de schending van het geheim der brieven, gekregen heeft, is er ver af van hetzelve verbeterd te hebben. Die hatelijke bespieding wordt maar aanhoudend uitgeoefend, met eene onbeschaamdheid, der *trawanten* van den korsikaanschen overheerscher waardig. Het zoude zelfs schijnen, dat onze ministers in dit opzigt niet anders doen, dan van een wettig regt gebruik maken en zulks om de weinige zorgen, welke men ter verberging der nasporing van het openbreken der brieven aanwendt.

Onlangs ontving een onzer inteekenaren eenen brief met het postmerk van Aalst, welke was opengebroken geweest, alsook een tweede ingesloten brief, welke zoo slecht met *ouwels* wederom was toegemaakt, dat de beambte, met de uitdeeling der brieven belast, tot zijne eigene verantwoordelijkheid gemeend had achter op den brief te moeten schrijven, dat hij in dien staat, waarin hij zich bevondt, was aangekomen. Onze inteekenaar schreef daarover aan zijnen correspondent, die hem antwoordde, dat zijne twee brieven zorgvuldiglijk met een enkele ouwel toegemaakt en in zeer goeden staat in de bus van het postkantoor te Aalst geworpen waren. Wij zijn nieuwsgierig te vernemen, hoe het ministerie dit zal uitleggen en of hetzelve het bestaan van een *verholen kabinet* in de Nederlanden zal ontkennen.

De daadzaak, welke wij zoo aanstonds vermeld hebben, is niet de eenige, die ter onzer kennis gekomen is; wij hebben dezelve uit vele anderen gekozen, omdat zij de meeste zekerheid opleverde.

Familiegeheimen, geheimen van vrienden, van handelszaken, welke aan brieven toevertrouwd zijn, loopen gevaar, om wereldkundig gemaakt te worden!.....

Wij verzoeken alle onafhankelijke dagbladen, om de daadzaak, welke wij hier mededeelen, bekend te maken, opdat een iegelijk wete, waarnaar hij zich in dit opzigt gedragen moet.

(*Courrier de la Meuse.*)

DE 17 SEPTEMBER.

Het is heden de verjaardag, dat deze stad vóór twee honderd jaren, in het jaar 1629, na een beleg van vijf maanden, aan Zijne Hoogheid Prins *Fredrik Hendrik van Nassau* is overgegeven, en dat dezelve onder het gebied van de staten-generaal der vereenigde Nederlanden is overgegaan. — Eene gewigtige gebeurtenis voorwaar, om derzelver gevolgen, en welke uit zeer verschillende oogpunten nu nog zoude beschouwd, door den eenen gevierd en door den anderen betreurd worden, indien de staatsomwenteling, die in den jare 1795 is voorgevallen, daarvan, als het ware, niet alle herinneringen had uitgewischt. — Gedurende de eerste eeuw werd de dag van *den 17 september*, op bevel van de stadsregering, met stilstand van alle bedrijven en vele vreugdebetooningen, uiterlijk gevierd en door de burgerij binnen 'shuis betreurd. — De vreugdebetooningen konden niet anders dan personeel, uit eigenbelang en bij weinigen opregt worden gedaan; terwijl daarentegen de redenen van rouw, meer algemeen en zakelijk moesten wezen.

Hoe onaangenaam het ook moge wezen, zich met gebeurtenissen bezig te houden, welke aan de vergetelheid behooren te worden toegewijd, zoo hebben wij het evenwel, om reden, dat door eenigen is opgemerkt, of de dag van den 17 september, de *tweede jubeldag* van de verlossing dezer stad uit de *spaansche slaverny*, zoo ongevierd zoude voorbijgaan, niet ondoelmatig geoordeeld, eene korte beschrijving betrekkelijk de gebeurtenissen van dien dag en tijd, aan onze lezers mede te deelen.

De stad *'s Hertogenbosch* was sedert eeuwen, zoo als algemeen bekend is, eene der vier hoofdsteden van het hertogdom Braband, en had als zoodanig haar eigen bestuur, hare regten en aandeel in de algemeene landsregering en is door den overgang onder het gebied der staten-generaal, van een *vrygewest* tot een *wingewest* vernederd en als zoodanig, niet kortstondig of gedurende den tijd der verdeeldheden, maar tot de staatsomwenteling van den jare 1795, behandeld.

De aanstipping van deze gebeurtenis zoude, vertrouwen wij, voldoende wezen, om tot bewijs te strekken, dat de feestvieringen over dezelve, bij al diegenen die eenig belang stelden in het welvaren van zijne woonplaats en geboorteland, of nog met een grein vaderlandschliefde bezield waren, niet opregt konde wezen, doch de groote meerderheid der ingezetenen had bovendien nog andere redenen om over de gevolgen daarvan te treuren.

De ingezetenen der stad, welke bijna allen tot de roomsch-katholijke Kerk behoorden, werden dadelijk van hunne dierbaarste regten beroofd en aan hen de vrije uitoefening van hunnen godsdienst verboden; en ofschoon bij art. 3 der *capitulatie*, waarop de stad was overgegaan, de vrijheid van *conscientie* was gewaarborgd, werden in het jaar 1638, op last van de staten-generaal, alle priesters, welke eenige bediening zouden uitoefenen, voor goede prijs of vogelvrij verklaard; niet dan tegen een zwaar losgeld werd hun de genade verleend van de stad en het land te mogen verlaten; en in hetzelfde jaar werd aan de roomschgezinden, op strenge boete, verboden om hunne huizen op hunne feestdagen te sluiten.

Hunne kerken werden hen ontnomen en aan de protestanten overgegeven; hunne geestelijken de stad uitgebannen; hunne kerkelijke goederen verbeurd verklaard, en zij zelven onbekwaam en onwaardig geoordeeld om eenige ambten of bedieningen te bekleeden; en diegenen, welke, uit gebrek aan protestantsche inwoners, *provisioneel* in stads regering of in posten waren *gecontinueerd*, werden daaruit dadelijk ontzet, zoodra zich vreemdelingen herwaarts begaven, aan welke het burgerregt werd geschonken, of door anderen, welke, door ambtshonger bezield, hunne *conscientie* aan hunne beurs wisten op te offeren, konden vervangen worden.

Het weeshuis en andere gestichten van weldadigheid, door de roomsch-katholijken daargesteld, werden ten voordeele der protestanten verkeerd. — De geheime waarneming van den roomsch-katholijken godsdienst werd zelfs dikwijls met geweld gestoord, wordende het hun nog niet vergund om in afgelegene gebouwen ja binnen 's huis de minste plegtigheden, noch de noodzakelijkste vereischten van hunnen godsdienst in stilte uit te oefenen.

Na den algemeenen vrede, die in het jaar 1648 te Munster werd gesloten, had men reden te mogen verwachten, dat de maatregelen, welke tegen de roomsch-katholijken en tegen de uitoefening van hunnen godsdienst waren genomen, eenigzins zouden verzacht, zoo niet geheel opgeheven worden. Dan het tegendeel had plaats: zoodra de steden en landen, waaruit de provincie thans is te zamengesteld (met uitzondering van eenige gemeenten), door den Koning van Spanje, bij vermelden vrede waren afgestaan en voor altoos bij den staat der vereenigde provincien gevoegd, werden de verordeningen tegen de roomsch-katholijken met vernieuwde krachten uitgevoerd. — De kerken, die op het platte land nog in het bezit der roomsch-katholijken waren gebleven, moesten dadelijk worden ontruimd; — alle kerkelijke en geestelijke goederen werden aangeslagen; alle gestichten van weldadigheid, ten voordeele der protestanten verbeurd; in alle gemeenten predikanten geplaatst; de pastorijhuizen, tot woningen aan dezelve gegeven en de gemeenten met deszelfs onderhoud belast; alle roomsch-katholijke ambtenaren,

die nog in bediening gebleven waren, ontzet en de posten aan protestanten opgedragen, waaronder een aantal fortuinzoekers, die uit de noordelijke gewesten en zelfs uit Duitschland naar deze provincie kwamen afzakken, en om aan een groot gedeelte van dezelve een bestaan te bezorgen, werden deze of hunne vrouwen en kinderen met de verbeurdverklaarde geestelijke *beneficien* en beursen begunstigd, terwijl de heerenknechts uit Holland werden gezonden om de posten van schoolmeester en koster te bekleeden; en dit alles had, onder *de leus van vrijheid*, alleen ten doel, zoo als in de uitgevaardigde verordeningen van 's lands regering duidelijk verklaard en dikwijls herhaald werd, om den paapschen godsdienst geheel uit te roeijen.

Niet dan na een tijdverloop van honderd jaren werden de vervolgingswetten, aan welke men met regt den naam van *bloedplacaten* mag geven, en die telkens vernieuwd en vermeerderd werden, en geheele boekdeelen uitmaken eenigzins verzacht, doch welke matiging alleen hierin bestond: dat het aan de *papisten* of roomsch-katholijken werd vrij gelaten, kerken-schuren op afgelegene plaatsen te mogen daarstellen, en aan de priesters, om als burgers in het land te verblijven, en den godsdienst, mits in stilte, uit te oefenen, doch onder de verpligting van daarvoor eene jaarlijksche *recognitie* te moeten betalen, maar de overige bepalingen tegen het bekleeden van ambten of posten, door roomsch-katholijken werden in stand gehouden; deze moesten zien, dat de voordeelen der maatschappij bij een klein getal bevoorregten werden genoten, en waaronder een aantal vreemdelingen, wiens doel alleen was strekkende, om zich ten koste der ingezetenen, en door knevelarijen tegen dezelve, een fortuin te bezorgen, en al hetwelk des te onregtvaardiger kon worden beschouwd, en voor de roomsch-katholijken des te treffender moest wezen, doordien zij zelve en hunne voorouders mede voor eene vrijheid hadden gestreden, die hen helaas zoo duur is te staan gekomen.

Dan behalve de vervolgingswetten omtrent het godsdienstige, en de berooving van de vrijheid der roomsch-katholijken, om hunnen godsdienst te mogen uitoefenen en in de voordeelen der maatschappij te deelen, bestonden er nog andere grieven, die oorzaak waren dat de feestvieringen, noch door deze, noch door anderen, die in de welvaart van deze stad en provincie belang stelden, met geene opregte deelneming konden worden gedaan, en welke grieven alleen tot het burgerlijke betrekking hadden.

Bij de *capitulatie*, waarop de stad is overgegaan, was bepaald, dat dezelve al hare regten als *hoofdstad van Braband* zoude behouden; en aan de regering en de ingezetenen waren hunne vrijheden gewaarborgd; doch al spoedig werden, strijdig met die overeenkomst, al deze regten en vrijheden met de voeten getreden. — Het hoog bestuur werd naar Holland overgebragt; nieuwe en verhoogde belastingen tegen de duidelijke letter der *capitulatie* ingevoerd; de ambten en bedieningen aan vreemdelingen opgedragen, alle pogingen om als deelgenoot van het bondgenootschap te worden erkend en opgenomen, waarvan het regt niet konde worden tegengesproken, bleven vruchteloos, even als die, welke bij herhaling gedaan zijn geworden tot inroeping der brabandsche landwetten en *privilegien*, zoo als de daarvan gemaakte en in druk uitgegeven verzamelingen uitwijzen. — De landbouw mogt niet aangemoedigd worden; geene verbeteringen in wegen of vaarten daargesteld; geene fabrijken of trafijken opgerigt, in één woord, het land moest in eenen kwijnenden staat en vernedering worden gehouden.

Deze miskenning van regten, deze onderdrukking en tegenwerking in de bevordering van voorspoed, willen eenige toegeschreven hebben aan *politieke* oogmerken, en wel voornamenlijk om de naburige staten het verlangen te ontnemen zich van dit gewest meester te maken, of om bij voorkomende oorlogen daaruit de benoodigdheden te trekken, om zich in hetzelve te vestigen. Doch armzalig voorgeven en hetwelk door de handelingen van andere staten met hunne grens-provincien wordt gelogenstraft.

De getrouwheid der ingezetenen aan den godsdienst hunner vaderen, ongeacht alle pogingen en strenge maatregelen, om hen tot het *protestantismus* te doen overgaan, was ten deze de ware bedoeling, het was uit dien hoofde, dat zij geene bescherming of ondersteuning verdienden, en onwaardig werden geoordeeld, die regten te genieten, waarop zij zoo regtmatig aanspraak konden maken, en deze handelingen durft men nu nog als billijk noemen, en op die tijden roemen of als toen in dit land alleen eene ware vrijheid werd genoten.

Deze behandeling moest voor al de ingezetenen dezer stad en provincie, en vooral voor de roomsch-katholijken des te grievender wezen, wanneer men zich al datgene wil herinneren, hetgeen aanleiding gegeven, en medegewerkt heeft tot de daarstelling der staatsomwenteling, welke voor deze provincie zulke nadeelige gevolgen heeft gehad.

Wij zullen hier geen tafereel ophangen van al hetgeen in de *zestiende eeuw* in de alstoen *zeventien vereenigde provincien* is voorgevallen, noch de grieven opnoemen, die door het gedrag van het spaansch gouvernement waren veroorzaakt, en waarover de staten, de steden en alle ingezetenen in billijkheid te klagen hadden, en waaronder die van willekeurige heffing van belastingen, en omtrent de vrije uitoefening van godsdienst al mede de eerste plaats bekleedden.

Het is bekend, dat de brabandsche edelen en steden onder de voornaamste waren, die hunne klagten deswege hebben doen hooren, dan al hunne pogingen bij het hof van Spanje bleven vruchteloos, en dit had eindelijk die ongelukkige twisten en verdeeldheden ten gevolge, die algemeen bekend zijn en eene afscheiding tusschen de provincien heeft daargesteld.

Dat bij het gouvernement van Spanje strenge maatregelen tegen de invoering van eenen eerst nieuw begonnen godsdienst werden genomen, zonder echter de wijze op welke deze werden uitgeoefend goed te keuren, is te verdedigen, wanneer men in aanmerking neemt, dat de wetten van den godsdienst alstoen met die van den staat vereenigd waren, zoo als men met regt zoude kunnen volhouden, dat diegene, die in Zweden en in Denemarken de aldaar thans bestaande kerk zouden trachten omver te werpen, volgens 's lands wetten strafbaar zijn.

Dan het is niet te verdedigen, dat diegene, die voorgeven voor de vrijheid in het godsdienstige gevochten te hebben en eindelijk hebben overwonnen, dadelijk het door hen aangenomen beginsel zouden verlaten en even gelijk zouden handelen, als diegene over wiens gedrag zij zich bevorens beklaagden, en dit is evenwel het geval geweest, met het bestuur dier gewesten, die voormaals onder den naam van de *Zeven Vereenigde Provincien* bekend waren. —

Zoodra de aanhangers van den nieuwen godsdienst eene meerderheid uitmaakten in de 's lands collegien, in de provinciale en generale staten, hebben zij niet alleen dien godsdienst, als den godsdienst van den staat uitgeroepen, maar, tegen de bestaande overeenkomsten, de belijders van den godsdienst hunner eigene vaderen onbekwaam verklaard, tot het bekleeden van eenige posten en bedieningen, en dezelve van alle voordeelen der maatschappij verstoken; zij hebben hunne kerkelijke en geestelijke goederen tot andere eindens bestemd, dan door de stichters van dezelve was voorgeschreven, en hebben alzoo de laatste *wilsbeschikking* der overledenen verkracht, en eindelijk zelfs diegene vervolgt, die met hen over de bestaande grieven *gedoleerd*, en tot het bekomen eener regtmatige vrijheid hadden gestreden.

Dit was het gedrag der hooge en lagere besturen in de zeven vereenigde provincien.

Het is geenszins onze bedoeling om daarvan bij deze gelegenheid eene korte beschrijving te geven, eene verwijdering te bewerken tusschen de leden van de onderscheidene kerkgenootschappen, neen wij hebben om die reden zelve nagelaten eene opnoeming van al die *bloedplacaten* te doen, die tegen de roomsch-katholijken zijn uitgevaardigd, en hebben alleen willen aantoonen, op welke wijze de vrijheid en verdraagzaamheid bij zekere personen verstaan worden, en hoe dat men zich nu nog ten onregte beroemt op de vrijheid, die voormaals in de zeven vereenigde provincien, ook nopens het godsdienstige, werd genoten. — In dit gewest, in de voormalige *generaliteits-landen* werd daarenboven, ook wat het burgerlijke aanging, op eene willekeurige wijze behandeld, hetzelve werd als eene *colonie* der zeven provincien beschouwd, waarin de posten en voordeelen aan de kinderen en bedienden der staatsleden tot belooning werden uitgedeeld, en andere uit hoofde van slecht gedrag geplaatst, zoo dat geen der ingezetenen, ja zelfs niet de daarin gegoede en welmeenende protestanten zich over de staatsverwisseling van de jaren 1629 en 1648 konden verheugen, noch den dag van den 17 september, zoo als wij hiervoor hebben doen opmerken, met opregte deelneming vieren.

Gelukkig zijn die tijden vervlogen. — Dat wij de Voorzienigheid danken, dat wij den dag van den 17 september het tweede eeuwfeest niet meer behoeven te vieren. De staatsomwenteling van den jare 1795 heeft dit gewest in deszelfs regten hersteld, en de roomsch-katholijken uit eene onderdrukking verlost, waaronder dezelve ruim anderhalve eeuw gezucht hebben. — De grondwet van den jare 1815 heeft dezelve daarin bevestigd, en ofschoon de roomsch-katholijken nog al die vrijheden, regten en voordeelen niet genieten, welke aan dezelve daarbij zijn toegekend, zoo mogen zij echter zich met het blijde vooruitzigt strelen, dat de tijd eens zal geboren worden, dat onder het bestuur van onzen Koning *Willem den eersten* alle nog bestaande grieven zullen worden opgeheven.

Vriesland, september 1819

Mynheer de Redacteur!

Nu en dan lees ik in uw geacht blad nog al eens het een of ander aangaande de *Arnhemsche Courant* en de waarheidsliefde van derzelver *redactie*. Nu las ik in genoemde *Courant* van donderdag den 3 september wederom een staaltje van de kunst om woorden te *verknoeijen*, in welke kunst de *Arnhemsche Courant* al zeer volleerd is. Onder het art. *Parys* geeft zij ons de vonnissen op der verschillende dagbladschrijvers, die onlangs aldaar gevonnist zijn, waaronder dan ook de *Apostolique* behoort. Nu is dit ook door meerdere dagbladen bekend gemaakt, uitgezonderd twee nieuwstijdingen, aangaande het laatstgenoemde blad, welke ons alleen, voor zoo ver ik weet, door de *Arnhemsche Courant*, is medegedeeld geworden, namelijk: 1°. dat dit blad door leerlingen der jesuiten geschreven wordt (wel zeker! die dienden er ook bij genoemd te worden, anders is het spel niet volmaakt). 2°. Dat de schrijver van het veroordeelde artikel in het laatstgenoemde blad zich met neergeslagen oogen voor den regter verdedigd had (de verdedigingen der andere dagbladen

hadden, volgens de *Arnhemsche Courant,* zulks moedig gedaan, doch de laatste was immers een jesuit en moest dus zulks met neêrgeslagen oogen doen: Dit behoort immers zoo, volgens den stijl der *Arnhemsche Courant?*). Doch verder: genoemde persoon had zich in zijne verdediging dan ook beroepen op eene zinsnede des rondgaanden briefs van Z. H. Paus *Pius VIII,* aan alle bisschoppen, primaten enz., waarin (volgens de *Arnhemsche Courant*) Z. H., omtrent de gelijke vrijheid van godsdienst, die door sommige grondwetten verzekerd wordt, aldus spreekt: «Afgrijselijk gewrocht der goddeloosheid, waardoor aan de waarheid en de dwaling, de deugd en de ondeugd, de eer en de schande, gelijke hulde bewezen wordt.» — Ofschoon ik, dit lezende, mij niet kon te binnen brengen, een dergelijk punt in dien brief gelezen te hebben, zoo heb ik denzelven met *attentie* nagelezen, en tot inlichting van mijne protestantsche landgenooten, schrijf ik hier de geheele *periode* af, uit dien brief, waarin die bewuste woorden gevonden worden, doch in eenen geheel anderen zin dan de *waarheidlievende* Arnhemsche Courant er aan geven wil. Zie hier denzelven: Z. H., zich beklagende over de dwalingen, waarmede men van alle kanten de Kerk bedreigt, zegt: «Het is derwaarts, dat zich de werken der duisternis, van de »*sophisten* dezer eeuw uitstrekken, die de verschillende geloofs»belijdenissen met hetzelfde oog beschouwen; die beweren, dat »de haven der zaligheid in alle godsdiensten openstaat, en die »eene vlek van ligtzinnigheid en dwaasheid drukken op hen, die »den godsdienst, in welken zij aanvankelijk onderwezen waren, ver»laten, om eenen anderen aan te nemen, al ware het zelfs den ka»tholijken godsdienst. *Is het niet een afschuwelyk wonder van godde»loosheid, denzelfden lof aan de waarheid en aan de dwaling, aan de »ondeugd en aan de deugd, aan het eerwaardige zoo wel als aan het »schandelyke toe te kennen?* Dit noodlottig stelsel van onverschil»ligheid, in zaken van godsdienst, wordt verworpen door de »rede zelve, welke ons leert, dat als van twee godsdiensten, »welke niet overeenstemmen, de eene waar is, de andere nood»wendig valsch moet zijn, en dat er geen gemeenschap kan be»staan tusschen het licht en de duisternis.»

Wie nu, die dit leest, zal durven beweren, dat hier in het minst van eenige wetten, hoe ook genaamd, gesproken wordt; maar van een godsdienstig stelsel, dat men in alle godsdiensten kan zalig worden. En echter durft de *Arnhemsche Courant* zulks openlijk schrijven, even alsof niemand met dezen brief van Z. H. zoude bekend zijn, als zij alleen. Dat de *Arnhemsche Courant* de partij der protestanten verdedigt, dit moge zij, doch dat zij dan, even als wij, met waarheid voor den dag kome, en er niet langer haar werk van make, om daadzaken te verdichten of in een verkeerd daglicht te plaatsen, en aldus het katholijke en protestantsche gedeelte onzes koningrijks, tegen elkander op te ruijen.

Vergun dezen, indien UEd. zulks waardig keurt, een plaatsje in uw geëerd blad, misschien dat ik UEd. alsdan nog wel eens zoo het een of ander zal toezenden, zoodra mijn beroep mij zulks veroorlooft.

Een Vriend van Waarheid.

Zwolle, 11 september 1829.

Aan de Redactie van den NOORD-BRABANDER.

In n.° 66 van uw regt *constitutioneel* dagblad vond ik een regt *kluchtig* antwoord van den schrijver van het *Algemeen Nieuws- en Advertentie-blad,* omtrent de getuigenis van den heer professor *van Lennep,* behelzende den lof der jesuiten in het algemeen, en dien van den jongen *Roothaan* in het bijzonder. Deze leerrijke getuigenis van eenen onpartijdigen protestantschen professor was voor den vijand der jesuiten een stekende doorn. Derhalve zoekt hij door eene listige, afleidende en verleidende redeneerkunde dezelve krachteloos te maken. *Uit deze enkele getuigenis,* zoo spreekt deze *sofistische* schrijver, *kunnen de jesuiten niet geregtvaardigd, en hunne vyanden niet van lastering beschuldigd worden.* — Dit had ons de geleerde schrijver niet behoeven te zeggen, dit weet een kind wel! — De regtvaardiging der jesuiten blijkt uit hunne voortreffelijke voortbrengselen, en uit duizende getuigenissen van groote staatsmannen, geleerden enz. — en de lastering hunner vijanden uit het *eeuwig beschuldigen zonder bewyzen, van intolleranten, zwartgallige protestanten, demagogen* of *zedelooze menschen.* Onder deze laatsten behoort de regtzinnige professor *van Lennep* niet. — Maar zoude het bijzonder gevoelen van dien heer professor *niets* bewijzen? Heeft die heer geene kunde van de orde der jesuiten? Heeft hij geene opregtheid, om de waarheid te huldigen? Is hij niet een van eenen anderen godsdienst? en dit alles zou niets bewijzen? Ja het bewijst zeer veel; het is eene nieuwe, schoone bloem aan de eerekroon der jesuiten, en een gedenkzuil, welke het *Advertentie-blad* niet zal omverrukken. — Maar hier wringt ook misschien de schoen! Het is zonderling, dat de schrijver van het *Advertentie-blad* en zijne *consorten* zoo willekeurig met zaken en personen kunnen spelen: hier beteekent een geleerd protestantsch professor *niets,* daar kan een slechte priester *Lorento,* uit Spanje, of een slechte priester *Contrafatto,* uit Frankrijk (dat geliefkoosde kind van de *Haarlemsche Courant,* die hetzelve wel gekleed, een half dozijnmaal op het tooneel heeft gevoerd) *alles* bewijzen!!! — Is dit niet met twee gewigten wegen? Zoo doen die *regtzinnige* heeren; zij vragen naar geene bondige reden, maar wel naar schijngronden van hun geliefdkoosd stelsel, en zij willen liever zelve de geschiedenis opmaken of versieren, dan wel eenvoudig verhalen. — De zoutelooze scherts van den schrijver, op dat gelukkig Italië, dat rustig Spanje en dat benijdenswaardige Portugal, verdient geene andere aanmerking, dan, dat ons vaderland zonder jesuiten geheel rustig! geheel gelukkig! ja geheel benijdenswaardig is!!! De getuigenis van den heer professor *van Lennep* omtrent de geleerdheid en deugden van zijnen kweekeling *J. P. Roothaan,* in 1804 afgegeven, kan, volgens den schrijver, in 1829 niets bewijzen; *want,* zegt hij, *in 25 jaren kan een mensch even zeer tot zyn nadeel, als tot zyn voordeel veranderen.* — Het is waar, doch, uit *kunnen* volgt nog geene *wezenlykheid,* en de redenering *a posse ad esse* zou een geweldige sprong zijn; maar zij is niettemin het dagelijksch rijpaard van de *mode-filosofen.* Zou het hier ook kunnen aanduiden: *Roothaan kande* veranderen? toen hij bij de jesuiten ging studeren is hij *allerwaarschynlykst* veranderd, en toen hij eindelijk zelf jesuit; en vooral nu hij opperste derzelve is geworden, is hij *zekerlyk* VERSCHRIKKELIJK veranderd? Daarenboven, kan de diepe geleerdheid en het edel karakter van eenen jongen kweekeling voor zijn toekomstig leven *niets* bewijzen? Ja, het eerste geval bewijst wel degelijk gegronde *hoop* op een *voortreffelyk man,* en het tweede wel degelijk gegronde *vrees* voor een slecht man, — welke hoop en welke vrees alleen door bondige bewijzen van het tegenovergestelde kunnen weggenomen worden. — Deze bewijzen hebben wij echter *tegen* vader *Roothaan* niet; maar wel vele bewijzen voor hem, derhalve moeten wij hem voor een voortreffelijk man houden, of wij zouden ons schuldig maken aan het gekwetste regt der menschheid. Wat zegt hierop de heer *Willer?* Laat hij nu bewijzen geven, dat *Roothaan slecht* geworden is! want hij schijnt hem toch met geweld slecht te willen hebben! Wat hij door onruststookers verstaat wil ik niet beslissen; edoch komt het mij niet onwaarschijnlijk voor, dat hij hier dezulken bedoelt, die zich tegen alle soort van onderdrukking zoo wel in het geestelijke, als tijdelijke eerbiedig laten hooren. — Is het dan misdaad, *dat men zucht, klaagt en smeekt,* wanneer men geslagen wordt? — en zoo heeft de man in zijn *antwoord niets* gezegd, die *veel* meende te zeggen!!

Een Vyand van Verdraaijingen.

C O R R E S P O N D E N T I E.

Bij de *redactie* is ontvangen een brief uit *Schayk,* geteekend *uw bestendige Lezer* — een, geteekend [illegible] *Levy* — een, van *aan de Maas, 7 sept.* 1829, geteekend *uw bestendige Lezer K.* — een uit *Rotterdam, 7 sept,* 1829, geteekend *uw bestendige Lezer Willem de Schutter* — en een uit *'s Hage, 3 september* 1829, geteekend *Knevelbaard,* welke alle, bij opvolging, zullen geplaatst worden.

BEKENDMAKINGEN.

*** Er wordt een BEDIENDE in eenen BOEKWINKEL gevraagd, van den Roomsch-Katholijken Godsdienst, beneden de 30 jaren oud, van goede Getuigschriften voorzien, eene goede hand schrijvende en de Fransche en Nederduitsche Talen magtig zijnde.

Adres onder letter *B,* aan de Drukkers van dit Dagblad.

Brieven franco.

*** Een gehuwd PERSOON van een onbesproken gedrag, de R. K. Godsdienst belijdende, in de Nederduitsche-, Fransche talen en Rekenkunde bedreven en eene goede hand schrijvende, verlangt binnen deze stad, op een Koopmans-, Praktizijns- of ander Kantoor, tegen een matig loon, te worden geplaatst.

Eenige bedenking hierop vallende, gelieve men zich bij de Uitgevers van dit Blad deswege te melden.

'sBOSCH, 9 *september* 1829.

*** Bij *PETIT* en *FRITSEN,* Klokgieters te *Aarle-Rixtel,* bij *Helmond,* zijn te bekomen allerlei soorten van KLOKKEN, van den besten klank en specie gegoten; vergieten geborsten en herstellen defecten in carillons. Alles op een of meerder jaren proef en tot civielen prijs.

De prijzen der granen, te Eindhoven, van woensdag 9 september, zijn geweest:

Tarwe,	het nederlandsch mud:	*f* 14-» à 10-60,
Rogge,		« 5-20
Boekweit,		« 3-70
Haver,		« 3-00 à 2-60,
Het nederlandsch pond boter		« 0-29 à «-36,

De vier nederlandsche ponden roggebrood 27 cents.

Te 'sBOSCH, bij de Gebroeders LANGENHUYSEN, Drukkers en Uitgevers, Apostelstraat, H, n°. 20.